

Žiupsneliai

Kaip parašyti gerą brandos egzamino rašinį (konkretūs nurodymai ir puikaus rašinio pavyzdys)

Jeigu nori gauti gerą egzamino pažymį, svarbu iš pat pradžių nepadaryti klaidos – gerai pasirinkti temą. Kaip rinktis? Yra duotos keturios temos, prie kiekvienos nurodyti trys autoriai. Reikalaujama pagrįsti rašinį vienu ar dviem iš jų. Į šį reikalavimą turi atkreipti ypatingą dėmesį, nes *privesti autorių prie temos* sunki užduotis, net jei esi skaitęs ir išmanai to autoriaus kūrybą. Todėl rinkdamasis pirmiausia galvok, kókiu autoriumi galėsi pasinaudoti ir kaip jį pritempsi prie temos.

Bet tai dar ne viskas. Aptarkime konkretų pavyzdį. Pernai abiturientas Simas pasirinko temą „Kam žmogui duota vaizduotė?“ Mat mokėjo kelis Maironio, vieno iš nurodytų autorių, eilėraščius ir manė, kad pakaks tinkamoje vietoje pacituoti kelias jų ištraukas. Jis tikėjosi gero įvertinimo, nes mokykloje už rašinius visada būdavo giriamas. Deja, jo darbas buvo įvertintas minimumu balų. Nors kitus egzaminus išlaikė gerai, bet balų neužteko, kad būtų priimtas į trokštamą dizaino specialybę, kur didelis konkūrsas.

Simai, Simai, ir kodėl rašydamas pamiršai, kad rašinyje reikia nagrinėti aspektus?! Turbūt rašei apie „Vakarą ant ežero Keturių kantonų“, citavai „Kur bėga Šešupė“, „Trakų pilį“ ar pan. Ar to pakanka? Juk būtina žinoti, kad brandos darbas vertinamas ne tik pagal rėmimąsi autoriumi, bet ir kitais kriterijais. Vienas iš jų – aiškiai suformuluotas

reikalavimas, kad rašinyje būtų „motyvuotai išskirti ir išnagrinėti aspektai, atskleidžiamos jų sąsajos“. Taigi tu privalai nagrinėti aspektus (ne aspektais). Ir dar atskleisti jų sąsajas! Be to, aspektai turi būti svarūs, reikšmingi, kaip antai: egzistencinis, psichologinis, filosofinis ir pan. O kokių aspektų gali rasti tose Maironio apdainuotose Šešupės pakrantėse ar Dubysos slėniuose? Nėra ten rimtų aspektų. Jei ir išvelgsi kokį aspektėlį, tai iš jo neišlauksi įdomių egzistencinių svarstymų. Arba bent psichologinių pamatų. Jų reikia dairytis kitur – reikia nerti į garsių filosofinių veikalų gelmes. Svarbu rasti tokių aspektų bei jų sąsajų, kad vertinimo komisijai padarytų gerą įspūdį.

Štai pavyzdys, kaip reikia rašyti brandos darbą apie vaizduotę:

Immanuelio Kanto garsiajame veikalė „Grynojo proto kritika“ teigiama: „Vaizduotė yra sugebėjimas įsivaizduoti objektą ir jo nestebint.“ Garsusis filosofas aptaria vaizduotės reikšmę atskleisdamas jos sąsajas su loginėmis formomis – ji reikalinga iš vaizdinių kuriant intelektualines sąvokas.

Ši vaizduotės funkcija visu ryškumu sužėri Maironio baladėje „Jūratė ir Kastytis“.

Čia poetas vaizduoja dvi fantazijos sukurtas sąvokas: Jūratės ir Kastyčio. Nepaprastai įspūdingai aprašymas, kaip Jūratės sąvoka susitinka jūroje su Kastyčio sąvoka.

(Galima šią vietą pacituoti: „Vos Jūratė jį pamatė...“ ir t. t., bet nereikia nukrypti į siužeto atpasakojimą.)

Toliau remiamės Georgo Vilhelmo Frydricho Hegelio teorija apie dialektinę sąvokų priešybę: Jūratės ir Kastyčio sąvokos yra priešingos iš prigimties. Tai pakankamai keblus kliuvinys, nes šios sąvokos, kaip minėta, jau iš pirmo žvilgsnio pajuto viena kitai neabejotinus jausmus. Tad joms iškyla problema: kaip iverkti tą dialektinį priešingumą? Šią problemą sąvokos sprendžia pagal G. Hegelio priešybių vienybės dėsnį:

Jūratė ir Kastytis kuria susivienijimo projektą.

Deja deja, sąvokoms vienybės projekto nebuvo lemta įgyvendinti: juodu pamatė Perkūnas. Tai reiškia, Jūratei ir Kastyčiui – galas. Baisios perkūniškos jėgos galingu smūgiu Perkūnas nutrenkia Kastytį. Bet Jūratei pakenkti negali. Mat toji yra dieviška, t. y. nemirtinga. Tai jis iš įniršio tol daužo, tranko, trupina Jūratės gintarinę pilį, kol iš jos lieka tik skeveldros. Tos pilies liekanų – gintaro gabaliukų ir dabar jūra išmeta į krantą. Tai argumentas, įrodantis, kokia yra fantazijos galia – jos kūriniai gali materializuotis!

Čia galėtum prirašyti, kad ir pats pajūry esi radęs gintarėlių. Bet nebūtina: abiturientų patirtis nėra labai vertinama (anksčiau buvo netgi patariama samprotaujajame rašinyje nesiremti savo patirtimi – ji niekam neįdomi). Daug svaresnis argumentas yra tavo močiutės senoviniai gintariniai karoliai. Už tokius smetoniškus karolius dabar uabai siūlo nuo vieno iki dviejų tūkstančių eurų! Štai kokia fantazijos reikšmė ir vertė. Bet fantazijas geriau mesti iš galvos. Per egzaminą gali pasirinkti ir kitokią temą. Apie tai – kitą kartą.

Zita Alaunienė